

Grunnlagsnotat om videre utvikling av rammeplaner for lærerutdanningene – mer overordnet styring av lærerutdanningene

UHR-Lærerutdanning

29.11.2023

Bakgrunn

Rammeplanene for lærerutdanningene er under revisjon, i tråd med de siste årenes politiske signal om mer overordnet styring av UH-sektoren. Universitets- og høgskolerådet (UHR) har vært tydelige på at rammeplaner ikke er et ønsket styringsverktøy for UH-sektoren. Begrunnelsen har vært at det ikke er dokumentert at rammeplaner som virkemiddel gir bedre kvalitet i profesjonsutdanningene, og at rammeplaner reduserer mulighetene for å utvikle forskningsbaserte utdanninger som er basert på den nyeste kunnskapen. I tillegg strider rammeplanstyring mot institusjonenes autonomi, virker konserverende, og er til hinder for nytenkning og utvikling av utdanningenes innhold og organisering i lys av samfunnsmessige endringer. Regjeringen ønsker imidlertid at rammeplaner for lærerutdanningene skal videreføres og revideres i tråd med målbildet i strategien *Lærerutdanning 2025* om at rammeplanene skal bli mer overordnede. De senere nasjonale ekspertutvalg på lærerutdanning har også anbefalt mer overordnet styring av lærerutdanningene og utfasing av rammeplaner i sin nåværende form (se for eksempel rapport fra Ekspertgruppen om lærerrollen 2016 og rapport fra Internasjonal rådgivningsgruppe for grunnskolelærerutdanningene 2020). UHR-Lærerutdanning som fagstrategisk enhet har ikke tatt stilling til om man ønsker rammeplaner, men forholder seg til at rammeplanstyring av lærerutdanning vil bli videreført.

På bakgrunn av de politiske føringene som foreligger pr. november 2023, ønsker UHR-Lærerutdanning med dette notatet å tydeliggjøre UHR-LUs samlede synspunkt på rammeplanstyring.

Den pågående revisjonen av rammeplanene er organisert i to faser, den første fasen med forslag om moderate forenklinger i forskrifter om rammeplaner ble avsluttet i juni 2023 ved at departementet fastsatte endringer i rammeplaner. Forenklingene kan iverksettes fra høsten 2023. Andre fase som tar sikte på mer overordnet styring av lærerutdanningene, har en tidsplan med sikte på implementering i 2025 - 2026. Revisjonen av rammeplanene må ses i sammenheng med andre politiske prosesser, spesielt Utsynsmeldingen, Tillitsreformen og den kommende stortingsmelding om profesjonsutdanningene. I tillegg er lektorutdanningene evaluert, det pågår evaluering av grunnskolelærerutdanningene, og Kunnskapsdepartementet har oppnevnt en ekspertgruppe for overordnet styring av lærerutdanningene.

UHR-Lærerutdanning har drøftet ønsket utvikling av rammeplanene for lærerutdanningene (UHR-LU sak 21/17, 22/09, 23/02, 23/04, 23/07 23/13). På grunnlag av diskusjonene har UHR-Lærerutdanning blitt enige om å utforme et grunnlagsnotat om rammeplaner som basis for arbeidet med fase 2. Første utkast til notat ble behandlet i UHR-Lærerutdanning 12. juni (UHR-LU sak 23/18), og deretter drøftet av UHR-Lærerutdanning og de nasjonale fagorganene på Rammeplanseminaret 26. september, UHR-LU medlemsmøte i København 25. oktober (UHR-LU sak 23/23), og på møte i UHR-Lærerutdanning 29. november (UHR-LU sak 23/28). I etterkant av møtet ble notatet sendt til UHR-Lærerutdanning med en ukes frist for å komme med merknader. Ingen merknader ble mottatt.

Diskusjonene har synliggjort en rekke utfordringer som endringer i rammeplanene bør bidra til å løse, blant annet ønske om mer organisatorisk og faglig handlingsrom for lærerutdanningene i

utformingen av studieprogrammene, behov for økt rekruttering til lærerutdanningene, og mer fleksibilitet med henblikk på tilpasning til institusjonell fagprofil, regionale forskjeller og lokale behov.

Om lærerutdanningene

Høyere utdanning og forskning skal bidra til å utvikle selvstendig tenkende, åpne og kunnskapsorienterte mennesker, som deltar i demokratiet. Lærerutdanningene er forskningsbaserte, integrerte og profesjonsrettede profesjonsutdanninger som innehar en nøkkelrolle i høyere utdanning. Lærerutdanningene utdanner og danner profesjonelle lærere som gjennom omsorg, dannelse og opplæring skal bidra til at barn og unge utvikler seg, lærer til beste for seg selv og samfunnet de er en del av, og blir deltagere i demokratiet. Etter fullført lærerutdanning skal kandidatene ha grunnlag for profesjonsutøvelse basert på vitenskapelig kunnskap og erfaringskunnskap. De skal ha utviklet solid fagkompetanse, et profesjonelt skjønn, relasjonskompetanse, sosiale og emosjonelle egenskaper og evne til selvrefleksjon. Morgendagens samfunn vil kreve andre kompetanser enn dagens, og utdanningene må derfor ruste kandidatene til å utvikle relevant kompetanse for de ulike kontekstene de vil møte.

Lærerutdanningene styres av en rekke lover og forskrifter i tillegg til forskriftsfestede rammeplaner, blant annet Universitets- og høgskoleloven, Studiekvalitetsforskriften, Studietilsynsforskriften, Forskrift om opptak til høyere utdanning, Forskrift om grader og beskyttede titler, Forskrift om krav til mastergrad, Forskrift om ansettelse og opprykk, Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning og Forskrift om Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) og EUs kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (EQF). Utdanning av lærere og barnehagelærere skjer i en kontekst, og Opplæringsloven, Barnehageloven, Læreplanverket og Rammeplan for barnehagen vil alltid innvirke på innholdet i lærerutdanningene. De nasjonale retningslinjene for lærerutdanningene utfyller rammeplanene for lærerutdanningene, og forvaltes av Universitets og høgskolerådet på vegne av lærerutdanningene, i nært samspill med samarbeidspartnere i praksis- og yrkesfelt.

Formell kompetanse er i dag stadig viktigere, og det generelle utdanningsnivået i samfunnet har økt. Barn og unge er neste generasjons studiesøkende og arbeidstakere, og lærernes utdanningsnivå må derfor være tilpasset utdanningsnivået i samfunnet for øvrig. I et samfunn der kunnskapens betydning fremheves, fremstår master som hovedmodell for lærerutdanningene som en nødvendig forutsetning for å utøve fremtidens lærerrolle. UHR-LU ønsker fortsatt satsing på de integrerte femårige lærerutdanningene, og styrking av mastertilbudet for lærerutdanningene på bachelornivå. Lærernes profesjonsutøvelse foregår i et komplekst praksisfelt i stadig endring, og skal være kunnskapsbasert. Fortsatt satsing på lærerutdanning på masternivå er i lys av disse faktorene av stor betydning, også for læreryrkets status og rekruttering til læreryrket. Det er viktig at lærerutdanningene utvikles i partnerskap mellom lærerutdanningsinstitusjonene og profesjonsfeltet (jf. ekspertgruppene for hhv. lærerrollen og barnehagelærerrollen).

Dagens elleve rammeplaner angir både en innholdsmessig styring og gir føringer for oppbygging av dagens lærerutdanninger. I tidligere arbeid med utvikling av revidering av rammeplaner framkommer det at den innholdsmessige styringen gjennom læringsutbytter og strukturelle føringer på oppbygging av utdanningene i noen tilfeller står i motstrid og gir lite handlingsrom til institusjonene, slik som for eksempel kombinasjonen av krav om internasjonalisering, mobilitet mellom institusjonene og krav til integrert praksis. I slike tilfeller bør læringsutbyttet veie tyngre enn krav til struktur og studiemodell. De strukturelle føringene bør i større grad gi rom for ulike løsninger ved de

enkelte utdanningsinstitusjonene samtidig som overordnede læringsutbytter skal ivaretas. En reduksjon av strukturelle krav til utdanningene vil kunne gi utdanningsinstitusjonene mulighet for utvikling av nasjonale utdanninger tilpasset institusjonenes faglige profil og regionale og nasjonale rolle.

UHR-Lærerutdanning mener:

1. Antall rammeplaner for lærerutdanningene bør reduseres, og rammeplanene bør bli mer overordnede for å gi institusjonene økt handlingsrom og for å bidra til økt fleksibilitet som både sikrer nasjonale utdanninger og regionale tilpasninger. Dette vil gi bedre forutsetninger for kvalitetsutvikling, innovasjon og videre utvikling av lærerutdanningene. Dagens læringsutbyttebeskrivelser bør bli mer overordnet og omfanget av strukturell styring bør reduseres.
2. Rammeplaner for lærerutdanningene bør angi nasjonale rammer for utdanningene, som for eksempel strukturelle hensyn som utdanningenes lengde, krav om praksis (herunder antall dager), opptakskrav, samt prinsipper som at utdanningen skal være integrert, forskningsbasert og praksisrelevant, og at masterutdanningene skal kvalifisere for opptak til ph.d.-utdanning.
3. Nasjonale retningslinjer må ikke forskriftsfestes, men videreføres som felles retningslinjer for kvalitet i lærerutdanningene, og forvaltes av lærerutdanningsinstitusjonene selv gjennom Universitets- og høgskolerådet.
4. Samiske lærerutdanninger må ivaretas gjennom rammeplanstyring.
5. UHR-Lærerutdanning ønsker fortsatt satsing på de integrerte femårige lærerutdanningene. Mastertilbudet for lærerutdanninger på bachelornivå må styrkes.
6. Det må være samsvar mellom de trinn utdanningene særlig er innrettet mot, og de tilsetningskravene som gjelder for tilsetting i barnehagen og i grunnsopplæringen.
7. Finansiering av lærerutdanningene må sikres og finansiering av praksisopplæringen må utredes.
8. Lærerutdanningene må utvikles i partnerskap mellom lærerutdanningsinstitusjonene og profesjonsfeltet.
9. Det bør utredes hvordan en gjennom rammeplanstyring kan kombinere en felles overordnet del som kan styrke profesjonsidentitet, omdømme og rekruttering og beskrive en kjernekompetanse for alle lærerutdanningene, og samtidig ivareta egenarten ved utdanningene.

Kilder:

[Høringssvar og innspill fra UHR - Universitets- og høgskolerådet](#) (se særlig UHRs innspill til Styringsmeldingen)

Fellestekst for nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene: [fellestekst-for-retningslinjene-for-alle-typer-av-larerutdanning-oppdater-15022023.pdf \(uhr.no\)](#)

Rapport fra Ekspertgruppen om lærerrollen (2016): [rapport-om-laererrollen-1.pdf \(regjeringen.no\)](#)

Rapport fra Ekspertgruppen om barnehagelærerrollen (2018): [Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag - regjeringen.no](#)

Rapport fra Internasjonal rådgivningsgruppe for grunnskolelærerutdanningene (2020): [transforming-norwegian-teacher-education-2020.pdf \(nokut.no\)](#)

Møtedokumenter for UHR-Lærerutdanning: [Møter og konferanser i UHR-Lærerutdanning - Universitets- og høgskolerådet](#)

[Lover og forskrifter | Nokut](#)